

És van még egy még nagyobb szerencsétlenje az életnek. A beteg. Eltévelyedése az egész szerelmi élete, és ez az, akinek a kezében homályt fog a legtisztább nő lelke is. Ez neveli a kurtizánt, aki legtöbbször ugyanaz, mint ő, mert mindkét nemnek vannak terheltjei. Ezek a SZÜLETETT POLYGÁMOK. Ez azonban nem az általánosság, ezek azok – bár nagyon sokan vannak – akik a tiszta élet kőkerítésén kívül esnek. [...]

(Háztartás, 1928. december 10. 28. sz.)

A nők védelméről

SZALAI PÁL

[...] A férfi rendes körülmények közt szabadon választja meg életpárját; a nőnek pedig várnia kell, míg keresik. De ha még a nőnek igazán saját énjét választanák feleségül; rendesen kiváló szerepet játszik itt a félszeg előítélet, továbbá a pénz, a Mammon...

Darwin kemény ítéletet mond a kultúrember e brutális életszokása fölött:

„Az ember – úgy mondja – aggodalmas gonddal vizsgálja lovainak, barmainak és kutyáinak jellemét és családfáját, mielőtt azokat összepárosítaná; de ha a maga házasságáról van szó, ritkán vagy sohasem fejt ki ilyen gondot. Az embert majdnem ugyanazok az indító okok készítetik itt, mint az alsóbb rangú állatokat, csak hogy az ember ezeknél sokkal följebb áll, mert ő a szellemi tulajdonságokat és erényeket nagyra tudja becsülni. Másfelől az embert a pusztá vagon és rang is erősen vonzza. A választás által pedig mégis tehetne valamit ivadékainak nemcsak testi szerkezetére és külső alakjára, hanem egyszersmind értelmi és erkölcsi sajátságainak javára is...” [...]

Megtartani és örökre megőrizni a megszerzett boldogságot csak úgy lehet, ha azt a varázst, amely két embert egyszerre egymáshoz hajtott, ha már fokozni nem is tudjuk, de elyengülni nem hagyjuk soha. És ennek a hatásnak a megőrzésében a nőé a nagyobb érdem. A nőé, akinek a társadalom mai berendezésében első szerelme az utolsó is. Sorsa, boldogsága, egész élete. A nő maradjon örökké ideál, a glóriás asszony, akinek fluiduma oly hatalmas erő, amely megszedít minden férfit, aki erőszakosan, de legtöbbször kényelemszeretetből megfosztja magát ettől a varázstól, magára vessen, ha elhagyja az, akit szeret. [...]

A NŐK TELJÁT MÁR PHISICE NEM ALKALMASAK A TELJES MÉRTÉKŰ EMANCIPÁCIÓRA. Igazi brit kíméletlenséggel mondja Allan,¹⁸ hogy hasonlítsuk össze a férfi és nő csontvázat; tanulmányozzuk a férfit és a nőt fiziológiai s pathológiai állapotban; egészségük és betegségük idejében; figyeljük meg őket törekvéseikben és foglalkozásukban; kedvteléseikben és óhajaikban; vegyük tekintetbe, hogy mindkét nem mily szerepet játszott a történelemben és bizonyára paradoxon állításnak fogjuk találni, hogy a két nem szellemi képessége közt ne lenne különbség... [...]

A tudós tanár elmondja azután, hogy ezen, alig a gyermekkort túlhaladt, szegény teremtményeknek mily óriási tananyaggal kell megküzdeniök, holott az ifjak a tulajdonképpeni nehezebb tudományos pályát alig kezdik meg 18 éves koruk előtt. A hatása e túlerőltetett tanulmányoknak többnyire a sápkór, ideggyengeség, hátgörbülés és egyéb többé-kevésbé komplikált bajok.

Bebizonyította ezen állítás valóságát minden kétséget kizáró módon, Axel-Key, svéd orvos¹⁹ azzal, hogy 3000, a jobb társadalmi körökhöz tartozó iskolás leányt megfigyelés alá vett és arra az ijesztő eredményre jutott, hogy 61%-a e szerencsétleneknek kisebb-nagyobb mérvű betegségben szenvedett: részben chronikus jellegű ideges főfájásban vagy sápkórban, sőt 10%-nál hátgörbülést is konstatált. [...]

(Budapest, 1901. 6., 10.)

¹⁸ Joel Asaph Allen (1838–1921), amerikai zoológus és antropológus. 1877-ben állította fel a róla elnevezett testarány-szabályt: minél hidegebb éghajlaton él egy faj, annál kisebbek a végtagjai, a testmérete viszont annál nagyobb.

¹⁹ Svéd patológus (1832–1901).